

7.12.2021

Ympäristöministeriö

Viite: **Lausuntopyyntö (VN/279/2018)**

Asia: **Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi kaavoitus- ja rakentamislainsäädännön muuttamisesta**

Ympäristöministeriö pyytää Lapin maakuntamuseon lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi, joka koskee uutta kaavoitus- ja rakentamislakia. Uudella kaavoitus- ja rakentamislainlailla on tarkoitus korvata voimassa oleva maankäyttö- ja rakennuslaki. Lausuntopyyntö koskee myös samassa yhteydessä esitettyjä muutoksia eräisiin muihin lakeihin. Lapin maakuntamuseo lausuu asiasta museolain (314/2019) 7 §:n mukaisena alueellisena vastuumuseona toimialojensa (arkeologia & rakennettu kulttuuriympäristö) osalta.

Muutoksenhakuoikeus ja viranomaisvalvonta

Lapin maakuntamuseo katsoo kaavoitus- ja rakentamislain luonnoksessa todetun ely-keskuksille palautuneen muutoksenhakuoikeuden ja valvontavelvollisuuden hyvänä kehityksenä. Lisäksi huomionarvoista lakiluonnoksessa on uuden **museolain (314/2019)** mukaisten alueellisten vastuumuseoiden muutoksenhakuoikeuksien yksiselitteinen kirjaaminen siten, että laissa ei pääsääntöisesti ole jäänyt tulkinnan varaa ALVA- museoiden lainsoveltamisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

Kaavoitus- ja rakentamislain luonnoksessa on kuitenkin vielä havaittavissa epä johdonmukaisuuksia alueellisten vastuumuseoiden muutoksenhakuoikeuksiin erityisesti 330 § (valitusoikeus poikkeamisluvasta sekä rakentamisluvasta, johon sovelletaan erityisharkinta- aluetta koskevia säännöksiä), 331 § (valitusoikeus toteuttamisluvasta) ja 333 § (valitusoikeus maisematyöluvasta). Edellä mainituissa pykälissä ei ole erityistä mainintaa alueellisista vastuumuseoista, jolloin jää epäselväksi tarkoitetaanko esimerkiksi museoviranomaisella tässä tapauksessa alueellista vastuumuseota. Lisäksi pykälät joissa todetaan valitusoikeuden olevan viranomaisella toimivaltaansa kuuluvissa asioissa, ovat tulkittavissa joko alueelliset

vastuumuseot poislukevaksi tai haluttaessa myös ne mukaan lukevaksi, mikäli alueellisen vastuumuseon työtä voidaan pitää viranomaistoiminnalle tyypillisenä tehtävänä. Lainkohtien selkeyttämiseksi tulisi näissä todeta alueellisten vastuumuseoiden valitusoikeudet yksiselitteisesti, kuten esimerkiksi purkamisluvan valitusoikeudesta (332 §) on todettu.

Lausuntopyyntö yleis- ja asemakaavoituksessa

Kaavoitus- ja rakentamislain 75 §:n ja 76 §:n mukaan kunnan on pyydettävä yleiskaava- ja asemakaavaehdotuksesta lausunto muun muassa ely-keskukselta sekä tarvittaessa muilta viranomaisilta ja yhteisöiltä. Lapin maakuntamuseon käsityksen mukaan termi muut viranomaiset on alueellisten maakuntamuseoiden kannalta aiemmin todetun muutoksenhaun kaltaisesti tulkittavissa varsin monella tavalla. Mikäli lainkohdassa halutaan edellyttää kuntia pyytämään alueellisilta vastuumuseoilta lausunto sen toimialaan kuuluvista asioista, tulisi se kirjata lakiin yksiselitteisemmin.

Maakuntakaavan oikeusvaikutukset

Kaavoitus- ja rakentamislain luonnoksessa on esitetty maakuntakaavoituksen oikeusvaikutusten kaventamista koskemaan vain maakunnan aluerakennetta, valtakunnallista ja maakunnallista liikennejärjestelmää ja -verkkoa sekä maakunnan viherrakennetta. Vaikka maakuntakaava laadittaessa tulisikin KRL 20 §:n mukaisesti kiinnitettävä erityistä huomiota muun muassa maiseman ja kulttuuriperinnön turvaamiseen ja vaalimiseen, ei niiden kuitenkaan voida KRL 22 §:n mukaisesti katsoa velvoittavan viranomaisia suunnitellessaan alueiden käyttöä koskevia toimenpiteitä ja päättäessään niiden toteuttamisesta. Näin ollen maakuntakaavan maisemaa- ja kulttuuriperintöä koskevat merkinnät ja määräykset toteutuisivat lähinnä yleis- ja asemakaavoituksen kautta. Lapin maakuntamuseo katsoo, että Lapin maakunnan alueesta valta osa on ja tulee olemaan yleis- ja asemakaavan ulkopuolista aluetta, joilla ainoa maankäyttöä ohjaava suunnitelma on maakuntakaava. Maiseman ja kulttuuriperinnön vaalimisen kannalta tämä lakiluonnoksessa esitetty maakuntakaavan oikeusvaikutusten rajaaminen on kestävä ratkaisu. Lapin maakuntamuseo esittääkin, että erityisesti laajoilla kaavoittamattomilla alueilla

maakuntakaavan tulisi edelleen uudessa kaavoitus- rakentamislaissa oikeusvaikutteisesti ohjata maiseman ja kulttuuriperinnön vaalimista.

Ranta-alueita koskevat erityissäännökset

Ranta-alueita koskevissa yleis- ja asemakaavojen laadullisissa vaatimuksissa tulisi huomioida kulttuuriperintö. Esihistoriallinen asutus Suomessa on keskittynyt erityisesti vesistöjen ranta-alueille, minkä lisäksi ranta-alueet ovat potentiaalia alueita myös vedenalaisen arkeologisen kulttuuriperinnön kannalta. Nämä seikat asettavat erityisvaatimuksia ranta-alueiden kaavoituksen perustana oleville selvityksille.

Lapin maakuntamuseo esittää, että laatuvaatimukseen lisätään maininta myös kulttuuriperinnön vaalimisesta.

Rakentamisen luvanvaraisuus

Luonnoksen 208 § ehdotetaan, että rakentaminen on luvanvaraista, jos kohde on: asuinrakennus, kooltaan vähintään 30 neliometriä tai 120 kuutiometriä oleva rakennus, kooltaan vähintään 50 neliometriä oleva katos, yleisörakennelma, jota voi käyttää yhtä aikaa vähintään viisi luonnollista henkilöä, vähintään 30 metriä korkea masto tai piippu, vähintään 2 neliometriä oleva valaistu mainoslaite, energiakaivo, erityistä toimintaa varten rakennettava alue, josta aiheutuu vaikutuksia sitä ympäröivien alueiden käytölle.

Lapin maakuntamuseon näkemyksen mukaan luonnoksen ehdotus on ongelmallinen erityisesti arkeologisen kulttuuriperinnön suojelun kannalta. Mikäli alle 30 neliön rakennusten rakentaminen ei enää käy lupaprosessia läpi, heikentää se alueellisten vastuumuseoiden valvontamahdollisuuksia merkittäväällä tavalla ja vaarantaa arkeologisen kulttuuriperinnön säilymisen. Tämä ongelma korostuu erityisesti Lapin alueella, missä valtaosa alueista on yleis- ja asemakaavoituksen ulkopuolella.

Lopuksi

Lapin maakuntamuseo katsoo, että kaavoitus- ja rakentamislain luonnoksessa on vielä tarkennettavaa ja parannettavaa mutta toteaa, että alueellisten vastuumuseoiden roolin kirjaaminen lakuluonnokseen sekä erityisesti ely-keskuksille palautuva valvonta- ja muutoksenhakuoikeus on hyviä kehityssuuntia verrattaessa niitä voimassa olevaan maankäyttö- ja rakennuslakiin.

Rovaniemellä 7. joulukuuta 2021

Hanna Kyläniemi
Museonjohtaja

Jani Hiltunen
Amanuenssi, Rakennusperintö

Jari-Matti Kuusela
Arkeologi, dos., FT

Tiedoksi: Lapin Ely-keskus, Museovirasto